Doc. dr. Milena Peršić

ZNAČAJ MODERNIH SUSTAVA OBRAČUNA TROŠKOVA ZA UNAPREĐENJE POSLOVANJA PODUZEĆA

Uvod

Privredni razvoj općine Crikvenice treba temeljiti na uspješnim poduzećima. Uspješna su ona poduzeća, koja svoj rast i razvoj temelje na znanstveno utvrđenim kvantitativnim i kvalitativnim parametrima, a tekuće poslovanje na preciznim, potpunim razumljivim, pravovremenim i relevantnim poslovnim informacijama. Da bi se to ostvarilo potrebni su stručni i kreativni kadrovi, te odgovarajući nivo informatizacije temeljen na računaru.

Pretvorbom društvenih poduzeća u poduzeća s poznatim vlasnikom, odgovornost za donesenu poslovnu odluku se vezuje uz managera određene hijerarhijske razine upravljanja. U nizu poslovnih informacija temeljem kojih manager donosi poslovnu odluku, posebno značenje pripada informacijama o troškovima, prihodima i određenim rezultatima. Moderne koncepcije pripreme ovih informacija daju veće značenje ažurnosti i relevantnosti informacije, čija je podloga izabrani sustav obračuna troškova.

Ciljevi obračuna troškova

Svi rashodi koji nastaju poslovanjem poduzeća, a vezani su uz stvaranje učinaka (proizvoda i usluga) imaju karakter troška i moraju se knjigovodstveno obuhvatiti. Njihov obračun se provodi primjenom određenog sustava ili metode obračuna, što znači da se obračun može vršiti po stvarnim ili po planskim troškovima, uz valorizaciju učinaka po potpunim ili djelomičnim troškovima. Za potrebe upravljanja se izbor sustava i metoda obračuna vrši u skladu sa specifičnostima djelatnosti, te u skladu sa dugoročnim i kratkoročnim ciljevima poslovanja, rasta i razvoja određenog poduzeća.

Da bi izabrani sustav obračuna troškova mogao biti temeljem pripreme poslovnih informacija, nužno mora zadovoljiti sljedeće pretpostavke:

- da osigurava knjigovodstveno obuhvaćanje, razvrstavanje i proučavanje svih prirodnih vrsta troškova
- da osigurava tekuću kontrolu nastalih troškova po svim osnovama, a u komparaciji sa predviđenim troškovima po istim metodološkim osnovama i
- da osigurava pripremu i pružanje podataka za ocjenu budućih stanja i promjena u poslovnom sustavu, korištenjem strukturne sustav analize i računovodstvene metode.

Da bi se postavljeni ciljevi mogli ostvariti, nužno je uvesti odgovarajući nivo informatizacije, koji će omogućiti unos i kontrolu podataka na mjestu gdje je poslovni događaj nastao. Time informacijski sustav postaje integralni dio izvođačkog sustava, a rukovodiocu (manageru) određene hijerarhijske razine se ukazuje na utjecaj njegovih odluka na ostvarene rezultate. Da bi se takve informacije o troškovima mogle pripremati i pružati, nužno je da se troškovi prate po prirodnim vrstama (po pojavnom obliku), po mjestima nastanka, po nosiocima troškova (proizvodi i usluge) i prema njihovu reagiranju na stupanj zaposlenosti (varijabilni i fiksni).

Vrste obračuna troškova

Uvažavajući genezu i zajednička obilježja poznatih sustava i metoda obračuna troškova, isti se mogu grupirati kako slijedi:

a) Sustav obračuna po potpunim troškovima

- metode obračuna po potpunim stvarnim troškovima
- metode obračuna po potpunim predviđenim troškovima (po normalnim, po čvrstim planskim, po fleksibilnim planskim, po normativnim i po standardnim troškovima)

b) Sustav obračuna po djelomičnim troškovima

- metode obračuna s jednim stupnjem doprinosa pokrića (Direct Costing, obračun po graničnim planskim troškovima, obračun po graničnoj standardnoj cijeni)
- metoda obračuna s više stupnjeva doprinosa pokrića (obračun po pojedinačnim troškovima, obračun pokrića fiksnih troškova)

U moderne sustave obračuna troškova spadaju oni, koji mogu zadovoljiti prognostičku funkciju tj. oni koji mogu osigurati pripemu i pružanje informacija za ocjenu budućih stanja i promjena u poslovnom sustavu. U tu kategoriju spadaju sve metode u sustavu obračuna po djelomičnim troškovima, te one metode u sustavu obračuna po potpunim troškovima, u koje se unose elementi planskih i standardnih troškova (obračun po fleksibilnim planskim troškovima i obračun po potpunim standardnim troškovima).

Obračun po standardnim varijabilnim troškovima

Zahtjeve koji se postavljaju pred obračune troškova a značajni su za unapređenje poslovanja poduzeća, može najbolje ispuniti *Obračun po standardnim varijabilnim troškovima.* On u sebi objedinjuje sve prednosti obračuna po djelomičnim troškovima, a objektiviziranu kontrolu temelji na znanstveno utemeljnim standardnim varijabilnim troškovima. Tako se za ovu metodu obračuna mogu istaći sljedeće osobitosti:

- da uvažava specifičnosti poslovanja određenog poslovnog sustava i specifičnosti djelatnosti
- da je jednostavna u fazi uvođenja i u fazi primjene
- da ne iziskuje visoka materijalna ulaganja i posebno obučen kadar
- da osigurava objektiviziranu kontrolu troškova
- da osigurava objektivizirane i pravovremene informacije za poslovno odlučivanje
- da osigurava elemente za stimulativno nagrađivanje rukovodilaca (managera) i radnika po užim organizacijskim cjelinama i za kraća vremenska razdoblja.

Primjenom ove metode obračuna se cijena koštanja učinaka valorizira visinom varijabilnih troškova (materijal izrade, plaće izrade, direktne strane usluge i varijabilni dio općih troškova), koji su prethodno standardizirani po jedinici učinka. Svi troškovi fiksnog karaktera se ne uračunavaju u cijenu koštanja učinaka, već se pokrivaju iz prihoda ostvarenih prodajom učinaka u tekućem obračunskom razdoblju. Fiksni troškovi se mogu obuhvaćati po mjestima troškova ili globalno pokrivati na teret ukupnog prihoda poduzeća.

Zaključak

Visina ostvarenih troškova ocjenjuje se u odnosu na planske ili standardne troškove, ali i sučeljavanjem sa visinom ostvarenih prihoda od prodaje učinaka za koje su troškovi nastali. To spada u područje utvrđivanja internih i eksternih rezultata, na čiju iskaznu moć utječe izabrani sustav obračuna, računovodstvena načela i standardi, te zakonski propisi zemlje. Ukupni rezultat poduzeća utvrđuje se u bilanci uspjeha (račun dobitka i gubitka) u skladu sa prihvaćenim obračunskim sustavom zemlje. Parcijalni rezultati pojedinih poduhvata i aktivnosti u poduzeću utvrđuju se ovisno o informacijskim zahtjevima managera pojedinih hijerarhijskih razina odlučivanja, a temelje se na organizacijskom ustrojstvu poduzeća, organizaciji računovodstvene i financijske funkcije, izabranom sustavu obračuna troškova, te na tehnologiji obrade računovodstvenih podataka i informacija.

Literatura

1. Hauschildt, J.: Erfolgs- und Finanz- Analyse, Verlag dr. Otto Schmidt, Köln, 1987.
2. Heyne, P.: Microeconomics, University of Washington, SRA 1988.
3. Köfer, K.: Standardkostenrechnung, C.E. Poeschol Verlag, Stuttgart, 1964.
4. Kaub, E.: Erfolg in der Gastronomie, Deutscher Fachverlag, Frankfurt am Main, 1985.
5. Kilger, W.-Scheor, W.A. (rod): Rechnungswenen und EDV, Saarbrücker Arbeitstagung, Physica Verlag, Wien 1985.
6. Kilger, W.: Flexibile Plankostenrechnung und Deckungsbeitragsrechnung, (VIII izd.) Verlag, DR. Th. Gabler, Wiesbaden, 1981.
7. Meffert, H.: Betriebswirtschafliche Kosteninformationen, Verlag dr. Th. Gabler, Wiesbaden, 1968.
8. Schaetzing, E.E.: Management in Hotellerie und Gastronomie, Deutscher Fachverlag, Frankfurt/Main 1985.
9. Sinzig, W.: Datenbankorientiertes Rechnungswesens, Springer Verlag, Berlin, Heilderberg, New York, London, Tokio, Paris, Hong Kong (III izd.) 1990.
10. Srića, V.: Informatički inžinjering i manadžment, DRIP Zagreb, 1990.
11. Turk, I.: Informacije o troškovima pri poslovnom odlučivanju, Informator, Zagreb, 1984.
12. Ulrich, H., Hill, W.-Kunz, B.: Brevier des Rechnungswesens, Verlag Paul Haupt, Bern und Stuttgart, 1985.
13. Wahl, M.P.: Osnove upravljačkog informacijskog sistema, Informator, Zagreb, 1971. (prijevod).